

nastajanjem priče. Posrijedi je zapravo perpetuiranje načelne Röhrichtove postavke da se pojedine obrade ne mogu učiniti interpretativnim predloškom sve dok se ne propita duhovna povijest njihove jezgre. Jezgrom se u ovom slučaju pokazuje motiv u kojemu se prepleću žanrovske značajke bajke i predaje i koji je, prema tome, od njih stariji. Suobitavanje metoda osniva se dakle na stanovitom patronatu: »izvještanim tumačenjima« mora prethoditi »objašnjenje činjenica« (291). Na činjenice opet polaže pravo jedino duhovnopovijesna metoda. Radi se zapravo o tome da ona utemeljuje posljednji horizont metodološkog sporazuma, pa zbog toga na neki način drži ostale metode u svome okrilju. Ali u konzekvenciji se pokazuje da i ona barata samo s jednom u biti nedokazivom pretpostavkom. Jer ako brojne, pa čak i žanrovski različite, inačice priče o hromom đavlu imaju jednu autentičnu jezgru, onda objašnjenju izmiče raspad te jezgre; ako pak sve te inačice treba da važe kao podjednako autentične realizacije te jezgre, onda njezino jedinstvo mora ostati apriornom pretpostavkom. Kako je Jung u više navrata jasno izveo, mora se unaprijed priznati smislenost te jezgre i time joj se dopustiti ne samo štovanje već i »religiozna odanost«.

Na taj način ono naprijed spominjano, i Röhrichtovoj metodi immanentno postvarenje folkloru sad zapravo prepoznajemo kao njegovo svojevrsno obogatvorenje, naime pertifikaciju njegova smisla. Ona se nepogrešivo ispoljuje kad se Röhricht prihvati rješavanja problema kontinuiteta u istraživanju narodne proze. Duhovno jedinstvo opstoji u povijesti samo zahvaljujući tome što joj je postojano apriorno. Povijest ga može preobražavati, ali ga ukinuti ne može. Štoviše, uopće se ne može reći gdje mu udovoljuje više, a gdje manje, jer se izvan povijesne mijene ne dohvaća njegova bit. »Narodna književnost nikad ne postoji za sebe, već je funkcija pripadne visoke kulture« (294). »Pa kako

oblik koji se ne da poduprijeti kakvim zbiljskim sadržajem može opstati tako dugo? Zašto se bajka npr. nije demokratizirala? Zašto još uvijek priča o kraljevima — gdje u nas monarhija već pola stoljeća ne postoji? (...) Ta bajka baš i ne pokazuje individualne osobe, već tipove: kraljevu, vojnika, mlinara. I to joj daje njenu arhetipsku strukturu. (...) Tiče se svakog, jer daje zbilju everymena« (301).

Zbiljnost se bajke dakle iskupljuje po cijenu nezbiljnosti povijesnog čovjeka, onog čovjeka koji nije samo proizvođač nego ujedno proizvod svoje okoline. Sve dok se bajka, a s njom i cjelokupna narodna književnost, bude ticala svakog čovjeka, ja neću moći saznati zašto se ona, takva kakva jest, tiče upravo mene, i zašto se ja, takav kakav jesam, tičem upravo nje. Na takva pitanja ova Röhrichtova knjiga zacijelo ne može odgovoriti.

Vladimir Biti

Märchen Griechischer Inseln und Märchen aus Malta, Herausgegeben und übersetzt von **Felix Karlinger**, Die Märchen der Weltliteratur, Eugen Diederichs Verlag, Düsseldorf-Köln 1979, 296 str.

Pred nama je zbirka grčkih otočnih pripovijedaka i bajki. Izdavač i prevodilac Felix Karlinger, romanist po struci, u njoj nam predstavlja 66 pripovijedaka sakupljenih na različitim otocima između Jonskog i Egejskog mora, na primjer Krfu, Kreti, Lesbosu, Rodosu, Samosu, uključujući ovdje i Maltu.

Sam naslov zbirke upućuje na razlikovanje grčkog otočnog od njezina kontinentalnog dijela i u historijskom i u književnom smislu.

Ne držeći se ekstremnog stava nekih historičara da je tek otočno područje, grčko područje par excellence, autor pridaje važnost njegovoj geografskoj izoliranosti i promatra kako se ona reflektirala u književnosti. I dok je kontinent bio otvoren utjecajima — slavenskim,

albanskim, rumunjskim, otoci, pošteđeni toga, bili su spojnica između Male Azije i evropskog dijela Grčke. S obzirom na svoj centralni položaj, njihov se utjecaj ogledao i na području istočne i južne Sicilije te napose Malte. To je bio ujedno put kojim je južna Evropa bila povezana s kulturnim i političkim centrima egipatskog, feničkog i hetitskog carstva. U takvoj je situaciji otočna tradicija primala djelomično utjecaje Evrope, Azije i Afrike, ali jednako tako i odašiljala povratne u ta ista područja. Oni se ogledaju u djelima Juana Manuela **Cento novelle antiche** i **Conde Lucanor** iz 13. i 14. st., a još su prepoznatljiviji postali preko Straparole i Basilea.

Mnogo je toga Basile čuo na grčkim otocima radeći u venecijanskoj službi. Zahvaljujući njegovu napuljskom dijalektu i kičenoj dikciji, mnoge nam se priče čine kao da su nastale na talijanskom području, koje je dugo vremena bilo grčkom kolonijom.

Međutim, mnoge od njih u Italiji nisu više žive a traju i dalje na grčkim otocima i Malti.

S Basileom se prekida struja utjecaja grčkog otočnog svijeta na srednju i zapadnu Evropu, a oživljuje je Francuzi negdje drugom polovicom 17. st.

Zajedničkih motiva je mnogo, iako je teško utvrditi da li srodnost potječe iz neposrednih grčkih izvora ili se kao posrednik mora uzeti u obzir i Basile.

Spomenimo samo neke motive. Perraultov »Modrobradi« ima svoj pandan u Trookom (naše priče br. 3), koji predstavlja čovjeka ženoubicu (AT 311). Dobro nam poznati mačak u čizmama (AT 545 B) ovdje se pojavljuje u liku lisice i bez čizama (br. 15, **O mlinaru i lisici**). Na Krfu se motiv ljepotice i zvijeri (AT 425 C) javlja kao »muž životinjskog lika« (br. 48). Motiv Edipa (AT 931) u priči br. 4 o ocu i trima kćerima zabilježen je na Cipru, a iz antike i ranoga srednjeg vijeka datira i motiv priče br. 25 o zmiji u amfori,

zabilježene na Thasosu, koja nam se sačuvala u latinskoj obradbi kao **De homine et serpente**.

Osim tih tek nekoliko pobrojanih podudarnosti, svijet grčkih otoka donosi i autentične likove i oblike nepoznate srednjoj Evropi. U tom je kontekstu interesantno spomenuti lik Moire (Mira), poznat i u kontinentalnom dijelu Grčke, prethodnice naših vila. Uz njihov je lik vezana osobina dobra ili zla utjecaja na ljudsku sudbinu (br. 48, 11).

Osim specifičnih likova, rijetkih motiva, kolorit otočnog svijeta toliko je snažan da tek poznavanje samoga mjesta o kome se radi omogućuje razumijevanje priče (primjer **Frušaševе oklade** u br. 35). Kako su u ovu zbirku upravo zbog srodnosti uvrštene i malteške priče, riječ-dvije o njima. Na temelju posljednjih istraživanja provedenim prije nekoliko godina potvrđen je ukupan dosadašnji repertoar malteških priča. Od bliskih nam motiva spomenimo onaj poput Sezame, otvori se (AT 676) iz priče br. 50 o sedam razbojnika, motiv Salomonove mudrosti (AT 926 C) iz br. 62 i motiv Ivce i Marice (AT 327) iz priče br. 64 o žderačici ljudi.

U knjizi se pobliže ne govori o kazivačima (tek tu i tamo spominje im se ime), načinu sakupljanja priča, situacijama u kojima se pripovijedanje odvija. Knjizi je pridodan pogovor i bilješke uz svaku priču, a katalogizacija je provedena prema tipovima Aarne-Thompsona.

Snježana Zorić

Kurdische Märchen. Gesammelt von **Luisse-Charlotte Wentzel**, Nachwort von **Otto Spies** Die Märchen der Weltliteratur, Eugen Diederichs Verlag, Düsseldorf—Köln 1978, 288 str.

Zbirke kurdskih narodnih pripovijedaka i bajki rijetke su i uglavnom potječu od evropskih orijentalista kojima su one bile potrebne za filološka i lingvistička istraživanja.